

**ОБУЧЕНИЕ
СЪЩНОСТ,
ЗАКОНОМЕРНОСТИ И
ФУНКЦИИ НА ПРОЦЕСА НА
ОБУЧЕНИЕ**

Доц. С. Цветкова, д.пс

Обучението е важен обществен феномен, който е свързан с развитието на социалния и духовен опит на хората.

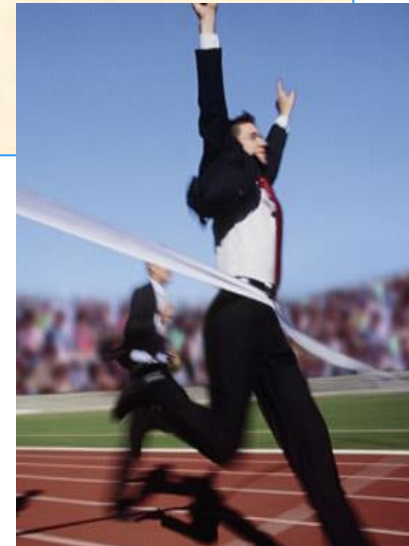
- ▶ **Обучението и възпитанието са “вечни” категории. Независимо от това са динамично развиващи се, непосредствено зависят от достигнатия етап на развитие и потребностите на дадено общество. Т.е. те имат исторически, диференциран и национален характер. Обучението и образованието трябва да удовлетворяват не само потребностите на обществото, но и потребностите на всеки индивид.**

СЪЩНОСТ НА ОБУЧЕНИЕТО

- ▶ Изразява се не само в трансфера на знания, умения и навици, а и в активното въздействие за цялостното психическо, личностно, културно, духовно, професионално и социално развитие на обучаващите се.
- ▶ Обучението има формиращ и развиващ характер.

- ▶ Обучението се разглежда съвместно с възпитанието. Така не съществува само обучение, както и не съществува само възпитание. Това обяснява израза “възпитаващ характер на обучението”.

- ▶ **ОБУЧЕНИЕТО** е основна педагогическа категория, която има основна позиция в дидактиката. Разглежда се като **обществено-историческо явление, преднамерена, целенасочена дейност за предаване и възпроизвеждане на културен и социален опит, мощно средство за възпитание и развитие и формиране на личността на обучаемите**. Динамично развиваща се категория, свързана с образованието и възпитанието. Обучението е двустранна нормативно организирана дейност.

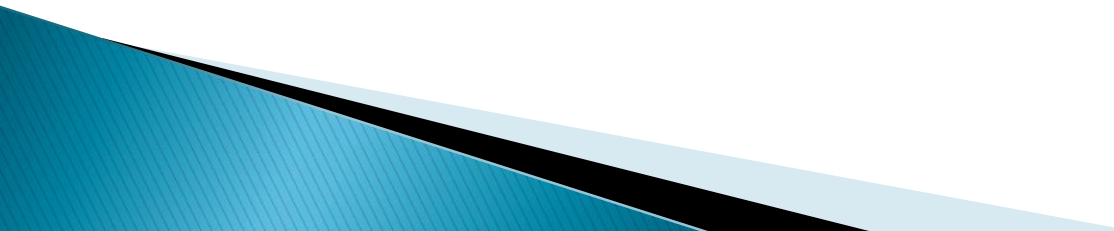
- ▶ **ОБУЧАЕМОСТТА** се определя чрез индивидуалните способности за скоростен и качествен прием, обработка и съхранение на знания, умения и навици. Различават се обща и специална обучаемост.

- ▶ Училището е официална институция, обезпечена с режимна организация, нормативни правилници, документация и програми. В него се осъществява процеса на обучение по класове/курсове и етапи/степени по специфичен начин, според обекта на обучението и съдържанието на изучаваните дисциплини.

СТРУКТУРА НА ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ

- ▶ *Двустранен характер на процеса на обучение.* Процесът на обучение се разглежда в теорията като процес на преподаване и процес на учене (дейност на обучаващия и дейност на обучаемия).
- ▶ Като *елементи на процеса на обучение се приемат*: целите, съдържанието, елементите от стимулиращо-мотивационната сфера, операционно-действащите компоненти (форми и методи на обучение), контролно-регулирущите и оценъчно-резултатните механизми

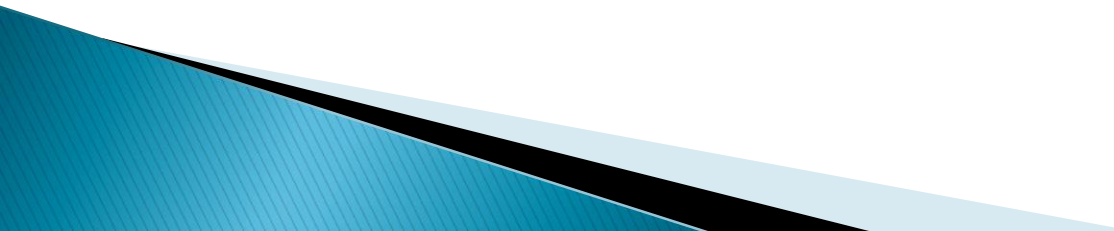
- ▶ **Целевият компонент** се свързва с осъзнаване на целите и задачите на изучаваната тема, раздел, дисциплина.
  - ▶ **Съдържанието на обучението** се определя от учебния план, ДООИ, ЕДИ, учебните програми, учебниците и учебните помагала.
-

- ▶ **Операционно-дейностният компонент** отразява процесуалната страна на обучението. Реализира се чрез определени методи, средства, форми на преподаването и ученето.
- ▶ **Контролно-регулацият компонент** включва: контролни проверки (устни, писмени, лабораторни, практически работи) и самоконтрол (самопроверка на знанията, преценка на реално демонстрираните знания чрез верността на отговорите)

► **Оценъчно-результативният компонент**
на обучението предполага преценка на
результатите.

- ▶ *Характерната структура на процеса усвояване* включва психологичните процеси: възприемане, разбиране, осмисляне, обобщаване, затвърдяване, приложение.

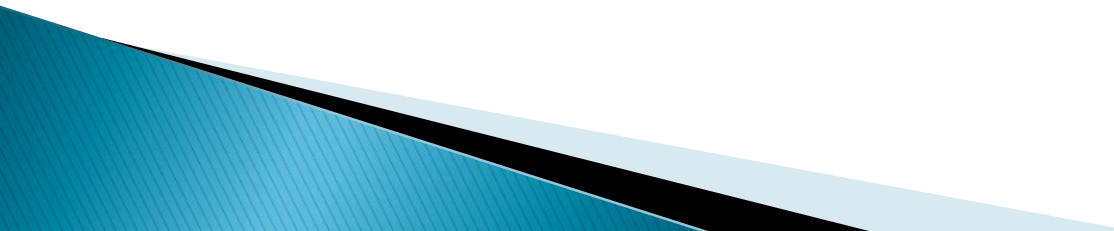
- ▶ Ролята на *мотивацията* в процеса на обучение.
  - ▶ Ролята на *емоционално-волевата сфера* в процеса на усвояване.
-

ЗАКОНОМЕРНОСТИ В ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ

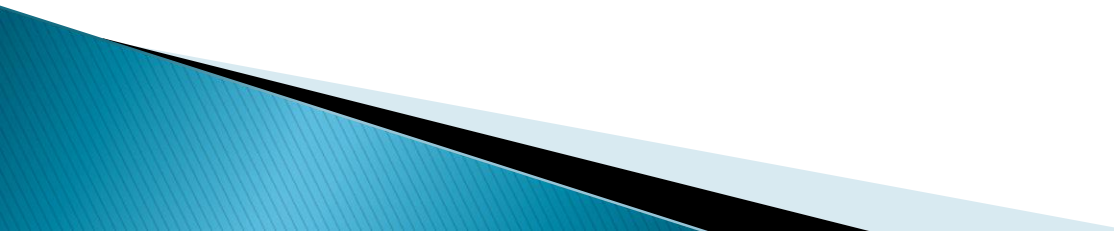
- ▶ 1. Обучението като цялостен процес е зависимо и обусловено от социално-икономическите процеси в обществото;
- ▶ 2. Обучението закономерно е свързано с процесите образование, възпитание и развитие (принцип за научност, връзка с живота).

- ▶ 3. Обучението зависи закономерно от реалните възможности на обучаемите (принципа за достъпност). Реалните учебни възможности са съвкупност от външни и вътрешни за личността условия, които отразяват нивото на развитие на интелектуалната, волевата, емоционалната сфера на личността, достигнатото ниво на знания, умения, навици за учебна дейност, здравословното състояние и работоспособността.

- 4. Обучението закономерно зависи от външните условия (учебно-материални, хигиенни, психологически и естетически условия (чрез принципа за създаване на необходимите условия за обучение)).
  - 5. Процесите преподаване и учене закономерно са свързани в цялостния механизъм на обучение (чрез принципите за съзнателност и активност).
-

- 6. Съдържанието на обучението зависи закономерно от неговите задачи, които отразяват потребностите на обществото, равнището на развитие на науката, реалните условия и възможности за обучение (чрез принципите научност, достъпност, системност и др.)
- 7. Методите, средствата закономерно зависят от целите, задачите и съдържанието на обучението (закономерността отразява принципите за нагледност и за съчетаване на методите на обучение).

- 8. Организационните форми на работа зависят закономерно от задачите, съдържанието и методите на обучение.
  - 9. От връзката между всички компоненти на процеса на обучение при определени условия закономерно се осигуряват трайни, осъзнати и пълноценни резултати от обучението.
-

ПРИНЦИПИ НА ОБУЧЕНИЕТО

- ▶ **Принцип за нагледност** (Песталоци, Коменски, Русо, Ушински). Значение на принципа. Видове нагледност. Изисквания.
- ▶ **Индивидуално-диференциран подход** КЪМ обучаемите (психично развитие, отношение към ученето, бързина и точност, ниво на развитие, качество на знанията, писмена и вербална култура, разбиране/мислене, стил на учене).
- ▶ **Принцип за достъпност** (обем и сложност на материята).

- ▶ **Принцип за системност и последователност**
(пътищата за реализация на принципа са: предметната система; държавните нормативни документи; междупредметните, вътрешно-предметните, системните и междусистемните връзки и зависимости; класификация и сравнение; субективна систематизация).
- ▶ **Принцип за съзнателност**
(осъзнаване/разбиране на учебното съдържание; пълно възприемане и запазване, приемственост в знанията, практическо приложение, самоконтрол и самопроверка).

- ▶ **Принцип за активност** (интерес, мотивация; видове активност: сензомоторна, интелектуална, емоционална, вербална; условия).
  - ▶ **Принцип за трайно овладяване на знанията, уменията и навиците** (психологична основа, условия).
-